

Kohtuasi C-402/23**Eelotsusetaotlus****Saabumise kuupäev:**

28. juuni 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Audiencia Nacional (üleriigiline kohus, Hispaania)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

22. juuni 2023

Tagaotsitav isik:

Dimas

[...]

[...] [andmed eelotsusetaotluse esitanud kohtu ja menetluse kohta]

KOHTUMÄÄRUS (EELOTSUSETAOTLUS)

[...] [eelotsusetaotluse esitanud kohtu koosseis]

Madrid, 22. juuni 2023

Vastavalt *Euroopa Liidu lepingu* (edaspidi „ELi leping“) artikli 19 lõike 3 punktile b, *Euroopa Liidu toimimise lepingu* (edaspidi „ELTL“) artiklile 267 ja kohtusüsteemi käsitleva konstitutsioonilise seaduse (Ley Orgánica del Poder Judicial) artiklile 4a on vaja, et Euroopa Liidu Kohus tõlgendaks *ELTL artikli 18 lõiget 1 ja artikli 21 lõiget 1* ning täpsustaks kohtupraktikat, mis tuleneb 6. septembri 2016. aasta (suurkoja) kohtuotsusest Petruhhin, mida käesolev kohus on kohaldanud, sellisel juhul nagu käesolevas väljaandmismenetluses, milles Maroko Kuningriik taotleb Maroko ja Madalmaade topeltkodakondsusega isiku väljaandmist, võttes arvesse Madalmaade ametiasutuste vastust, keda teavitati Maroko Kuningriigi esitatud väljaandmistaotlusest.

FAKTILISED ASJAOLUD

- 1 7. augustil 2022 peeti Girona provintsis Tossa del Maris kinni Dimas, kes on sündinud NUM000 /1973 [...] Marokos, kelle vanemad on Eloy ja Pilar ning kellel on Maroko kodakondsus ja isikutunnistus nr NUM001, mis kehtib kuni 2/3/2031, ja ka Madalmaade kodakondsus ja Madalmaade pass nr NUM002, rahvusvahelise vahistamismääruse alusel, mille tegi tagaotsitava kohta 24. mail 2016 Maroko Nadori esimese astme kohtu kuninga prokurör, et uurida tagaotsitava osalemist ebaseaduslikus uimastikaubandusega seotud kuriteos.
- 2 Dimas ei ela Hispaanias, ta viibis selles riigis ajutiselt.
- 3 Dimas toodi *Juzgado Central de Instrucción 5*'sse (üleriigiline eeluurimiskohus nr 5, Hispaania), mis algatas 8/8/2022 kohtumäärusega väljaandmismenetluse ja määras Dimasi paigutamise eelvangistusse.
- 4 Maroko Nadori esimese astme kohtu kuninga prokuröri 22/8/2022 esitatud väljaandmistaotlus jõudis Ministerio de Asuntos Exteriores, Unión Europea y Cooperacióni (Hispaania välisasjade, Euroopa Liidu ja koostöö ministeerium) 6. septembril 2022 ning Consejo de Ministros (ministrite nõukogu) otsustas 4. oktoobri 2022. aasta istungil jätkata väljaandmismenetlust kohtu kaudu.
- 5 Väljaandmistaotluse eesmärk on alustada kriminaalmenetlust Dimasi suhtes, keda kahtlustatakse uimastikaubandusega seotud kuriteos, mille ta pani toime 11/5/2016, kui Nadori sadamasse jõudis laev Almería, mis transportis äriühingu FELICITE OUJDA TRANS veokit numbrimärgiga NUM003, millesse oli peidetud kolm musta kohvrit, mis sisaldasid 20 kotti, milles oli 100 000 *ecstasy* tabletti (MDMA). Veoki juht peeti kinni, samuti peeti kinni juhiga sadamasse kohtuma läinud teine isik ning mõlemad väitsid, et *ecstasy* tabletid olid reisinud riiki Brüsselist ja Dimas oli viinud tabletid oma autos Rotterdamist Brüsselisse, kust need saabusid Marokosse.
- 6 Tagaotsitava isiku Madalmaade kodakondsuse tõttu pöördus käesolev kohus EUROJUSTi kaudu Madalmaade õigusasutuste poole ja teavitas neid sellest, et Maroko on esitanud Madalmaade kodaniku väljaandmiseks taotluse, juhuks kui nad tahavad teha vahistamismääruse.
- 7 Madalmaade õigusasutuste vastus saabus 8/12/2022 EUROJUSTi kaudu saadetud elektronpostiga ning selles antakse teada, et Madalmaade õigusasutused ei tee Maroko väljaandmistaotluses nimetatud asjaoludega seoses vahistamismäärust, aga lisatakse, et kui Dimas oleks peetud kinni Madalmaades, ei antaks teda Madalmaade kodakondsuse tõttu Marokole välja.
- 8 Dimas on Marokole väljaandmisele vastu, viidates muude põhjuste hulgas sellele, et ta on Euroopa Liidu kodanik ja Madalmaade ametiasutused ei annaks teda Marokole välja, samuti väidab Dimas, et tema põhiõigusi võidakse rikkuda, kinnitades, et teda piinataks ja ta võidaks isegi tappa, sest ta on väljendanud avalikult vastuseisu Maroko poliitikale ja kuningale, kuna on osalenud Euroopas

Maroko režiimi hukkamõistmiseks Rifi Rahvussamblee (NAR), kelle peakorter asub Oslos Norras, korraldatud meeleavaldustel ja ta on seda tegevust avalikult oma Facebooki seinal jaganud.

- 9 Käesolev väljaandmismenetlus ootab lahendamist ning tagaotsitava väidetele tuleb vastata käesoleval kohtul, kes leiab, et Euroopa Liidu kohus peab tegema talle esitatud küsimuste kohta otsuse.
- 10 Dimas on vabaduses alates 31/5/2023.
- 11 Väljaandmismenetlus [...] on käesolevas kohtus endiselt pooleli.

ÕIGUSLIKUD PÕHJENDUSED

1. Kohtuasjas kohaldatavad õigusnormid

Hispaania õigus

Hispaania põhiseaduse artikli 13 lõige 3: Väljaandmine toimub ainult kooskõlas mõne lepingu või seadusega, pidades silmas vastastikkuse põhimõtet. Väljaandmist ei kohaldata poliitiliste õigusrikkumiste korral, mille alla ei kuulu terroriaktid.

21. märtsi 1985. aasta passiivse väljaandmise seaduse (Ley de Extradición Pasiva) artikkel 3: 1. Hispaanlasi ega välismaalasi ei anta välja kuritegude eest, mille menetlemine on riigisisese õiguskorra kohaselt Hispaania kohtute pädevuses. Kodaniku staatust hindab väljaandmise kohta otsuse tegemise hetkel väljaandmise vallas pädev kohus vastavalt Hispaania õigussüsteemi asjakohastele sätetele tingimusel, et kodakondsust ei omandatud pettuse eesmärgil, et muuta väljaandmine võimatuks.

2. Kui väljaandmisest tuleb eelmises lõikes osutatud põhjusel keelduda, siis teatab Hispaania valitsus selle riigi prokuratuurile, kus asjaolud aset leidsid, nimetatud riigi palvel, millise asjaolu põhjal taotlus koostati, et vajaduse korral saaks algatada tagaotsitava suhtes kohtumenetluse. Kui tehakse selline otsus, palub Hispaania valitsus taotluse esitanud riigil edastada tehtud toimingud või nende koopiad, et jätkata kriminaalmenetlust Hispaanias.

3. Kui kuritegu oleks pandud toime väljaspool väljaandmist taotleva riigi territooriumit, tohib väljaandmisest keelduda, kui Hispaania õiguses ei ole nähtud väljaspool Hispaaniat toime pandud samaväärse kuriteo puhul ette selle eest vastutusele võtmist.

Hispaania Kuningriigi ja Maroko Kuningriigi vahel 24. juunil 2009. aastal Rabatis sõlmitud väljaandmise konventsiooni artikkel 1:

Lepinguosalised kohustuvad kooskõlas käesoleva konventsiooni sätete ja tingimustega üksteisele välja andma isikuid, kes asuvad ühe riigi territooriumil ning kelle suhtes on teise riigi õigusasutused kuriteo tõttu alustatud kriminaalmenetlust või kes on teises riigis kuriteo tõttu tagaotsitavad vabaduskaotusliku karistuse täideviimiseks.

Artikkel 3. Hispaania Kuningriigi ja Maroko Kuningriigi vahelise väljaandmise konventsiooni raames kodanike väljaandmisest keeldumine.

1. Kumbki riik ei anna välja enda kodanikke.
2. Kodaniku staatust hinnatakse selle kuriteo toimepanemise hetke suhtes, mille eest väljaandmist taotletakse.
3. Siiski võtab taotluse saanud lepingupool endale kohustuse algatada oma pädevuse ulatuses kohtumenetlus enda kodanike suhtes, kes on pannud teise riigi territooriumil toime mõlemas riigis kuriteona karistatava rikkumise, kui teine lepingupool esitab kas diplomaatilisi kanaleid pidi või otse justiitsministeeriumi keskasutuse kaudu taotluse alustada kohtumenetlust koos tema valduses olevate toimikute, dokumentide, esemete ja teabega. Taotlevat poolt informeeritakse tema taotluse tulemustest.

Euroopa Liidu õigus

ELTL artikkel 18: Ilma et see piiraks aluslepingutes sisalduvate erisätete kohaldamist, on aluslepingutes käsitletud valdkondades keelatud igasugune diskrimineerimine kodakondsuse alusel.

Tehes otsuse seadusandliku tavamenetluse kohaselt, võivad Euroopa Parlament ja nõukogu võtta vastu eeskirju, mis on kavandatud niisuguse diskrimineerimise keelamiseks.

ELTL artikli 21 lõige 1: Igal liidu kodanikul on õigus liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil, kui aluslepingutega ja nende rakendamiseks võetud meetmetega kehtestatud piirangutest ja tingimustest ei tulene teisiti.

Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 19 lõige 2: Kedagi ei tohi tagasi saata, välja saata või välja anda riiki, kus teda tõsiselt ohustab surmanuhtlus, piinamine või muu ebainimlik või alandav kohtlemine või karistus.

2. Eelotsusetaotluse esitamise põhjused

2.1 *Käesolev kohus on kursis suurkoja 6. septembri 2016. aasta kohtuotsusega ning teavitas seda praktikas rakendades Madalmaade ametiasutusi väljaandmisetaotlusest, mille Maroko Kuningriik oli koostanud Madalmaade kodaniku kohta. Kahtlemata on käesoleval väljaandmismenetlusel palju ühiseid jooni juhtumiga, mida Euroopa Kohus analüüsis osutatud kohtuotsuses. Euroopa*

Liidu ja taotleva riigi (Maroko Kuningriik) vahel ei ole sõlmitud väljaandmislepingut, millest tulenevalt kuuluvad väljaandmist reguleerivad õigusnormid liikmesriikide pädevusse, kuid *6/9/2016 kohtuotsuses* sedastab Euroopa Liidu Kohus, et „[...] siiski [tuleb] märkida, et ELTL artikli 18 tähenduses aluslepingutes käsitletud valdkondade hindamiseks tuleb seda artiklit tõlgendada koostoimes EL toimimise lepingu sätetega, mis reguleerivad liidu kodakondsust. Nendes valdkondadesse kuuluvad olukorrad hõlmavad seega eelkõige olukordi, mis puudutavad *ELTL artikliga 21* tagatud liikmesriikide territooriumil liikumise ja elamise vabaduse kasutamist[...]“.

2.2 Euroopa Kohus täpsustas oma kohtuotsuse punktis 32: „Niisuguste väljaandmist reguleerivate siseriiklike õigusnormidega, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on aga kehtestatud erinev kohtlemine olenevalt sellest, kas asjaomane isik on selle riigi kodanik või mõne teise liikmesriigi kodanik, kuivõrd nende alusel ei anta teiste liikmesriikide kodanikele, nagu A. Petruhhin, väljaandmise eest kaitset, mis on tagatud selle riigi enda kodanikele. Seeläbi võivad kõnealused õigusnormid kahjustada teiste liikmesriikide kodanike liikumisvabadust liidus.“

2.3 *Suurkoja 6/9/2016 kohtuotsuses* analüüsitakse kuriteo karistamatuse ohtu ja märgitakse: „39. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 56 märkis, on väljaandmine menetlus, mille eesmärk on võidelda sellise isiku karistamatuse vastu, kes viibib muul territooriumil kui see, kus ta süüteo väidetavalt toime pani. Nimelt, nagu mitme liikmesriigi valitsused Euroopa Kohtule esitatud seisukohtades leidsid, siis kuigi mõttetera *aut dedere, aut judicare* (kas välja anda või kohut mõista) arvestades kompenseerib riigi kodanike väljaandmisest keeldumist üldjuhul taotluse saanud liikmesriigi võimalus viia menetlus läbi omaenda kodanike suhtes, kes on raske süüteo toime pannud väljaspool tema territooriumi, puudub sellel liikmesriigil üldjuhul pädevus selliste tegude üle õigust mõista, kui oletatava süüteo toimepanijal ega kannatanul ei ole selle liikmesriigi kodakondsust. Väljaandmine võimaldab seega vältida olukorda, kus riigi territooriumil süüteo toime pannud isikud, kes on sellelt territooriumilt põgenenud, jäävad karistuseeta.“

2.5 „47. Kui puuduvad liidu õigusnormid, mis reguleeriksid väljaandmist liikmesriikide ja kolmanda riigi vahel, tuleb selleks, et kaitsta liidu kodanikke meetmete eest, mis võivad nad ilma jätta ELTL artiklis 21 ette nähtud vaba liikumise ja riigis elamise õigusest, võideldes samas kuritegude eest karistamata jätmise vastu, rakendada kõiki liidu õiguse kohaselt karistusõiguse valdkonnas olemas olevaid koostöö- ja vastastikuse abistamise mehhanisme.“

2.6 „48. Seega tuleb niisugusel juhul nagu põhikohtuasjas eelistada teabevahetust liikmesriigiga, mille kodakondsus on asjassepuutuval isikul, et anda selle liikmesriigi asutustele niivõrd, kuivõrd neil on siseriikliku õiguse kohaselt pädevus selle isiku suhtes menetlust läbi viia seoses väljaspool selle riigi territooriumi toime pandud tegudega, võimalus teha Euroopa vahistamismäärus menetluse alustamiseks. Raamotsuse 2002/584 artikli 1 lõigete 1 ja 2 kohaselt ei

ole sellisel juhul nimelt välistatud selle liikmesriigi võimalus, mille kodakondsus on süüteo oletataval toimepanijal, teha Euroopa vahistamismäärus, et see isik antaks menetluse läbiviimiseks üle.“

2.7 Kõik suurkoja 6/9/2016 kohtuotsusest välja toodud punktid on kohaldatavad käesolevas väljaandmismenetluses tõstatatud juhtumi puhul kohaldatavad. Siiski on käesoleva kohtu arvates Madalmaade ametiasutuste vastuses, kui neid teavitati Maroko Kuningriigi koostatud väljaandmistaotlusest, asjaolu, mis eristab käesolevat juhtumit ja mida viidatud kohtuotsuses ei käsitleta. Madalmaade ametiasutused teavitavad käesolevat kohut sellest, et nad ei tee väljaandmistaotluses kirjeldatud asjaolude tõttu Dimase kohta vahistamismäärust, aga teatavad samuti, et kui tagaotsitav isik oleks peetud kinni Madalmaade territooriumil, ei antaks teda Madalmaade kodakondsuse tõttu Marokole välja.

2.8 Niisiis on tegemist olukorraga, kus isik, kelle väljaandmist nõuab Euroopa Liitu mittekuuluv kolmas riik, on oma riigis nimetatud kolmanda riigi väljaandmistaotluste eest kaitstud sama moodi nagu Hispaania kodanikud on Hispaanias nimetatud kolmanda riigi väljaandmistaotluste eest kaitstud. Siiski ei kohaldata Hispaania riigisisese õiguse kohaselt Hispaanias nimetatud Hispaania kodanike väljaandmiskeeldu Madalmaade kodanikele.

2.9 Hispaania põhiseaduses puudub sõnaselge säte, mis keelaks Hispaania kodanike teistele riikidele väljaandmise. Siiski on selline keeld sätestatud Maroko Kuningriigiga allkirjastatud kahepoolses konventsioonis, mille artiklis 3 on sätestatud, et kumbki riik ei anna teisele riigile välja oma kodanikke. Ent sellisel juhul võtab taotluse saanud riik endale kohustuse algatada oma pädevuse ulatuses kohtumenetlus enda kodanike suhtes, kes on pannud teise riigi territooriumil toime mõlemas riigis kuriteona karistatava rikkumise.

2.10 Tagaotsitav isik ei ole Hispaania kodanik ega ela Hispaanias ning väljaandmise taotlus ei sisalda mingeid andmeid, mille põhjal oleks võimalik järeldada, et Hispaania kohtute pädevuses oleks arutada uimastikaubandusega seotud kuritegu, mille toimepanemise kirjelduses ei mainita ühtegi Hispaania territooriumil asuvat kohta, sest kuritegu saab alguse Rotterdamist, jätkub Brüsselis ja lõpeb Nadoris, kuhu MDMA tabletid jõuavad.

2.11 Käesolev kohus küsib, kas Madalmaade keeld anda oma kodanik Marokole välja, mis on identne keeluga anda Marokole välja Hispaania kodanikke, kehtib Hispaanias Madalmaade kodaniku suhtes, kes asub Hispaanias, teostades *ELTL artiklis 21* sätestatud vaba liikumise õigust, osana *ELTL artiklis 18* sätestatud õigusest mitte olla diskrimineeritud kodakondsuse alusel, kuigi selline otsus tähendaks kahepoolsest väljaandmislepingust tulenevate kohustuste rikkumist ja see võib tuua kaasa väljaandmistaotluse aluseks olnud kuriteo puhul karistamatuse.

Esitatud põhjendustest lähtudes,

KOHUS OTSUSTAB

Peatada käesoleva väljaandmismenetluse kuni eelotsuse küsimuste lahendamiseni.

Esitada Euroopa Liidu Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

1. Kas *ELTL artiklit 18 ja artikli 21 lõiget 1* tuleb tõlgendada nii, et ELi liikmesriigi ja kolmanda riigi vahel sõlmitud kahepoolses väljaandmislepingus kehtestatud kodanike väljaandmise keeld peab laienema teiste ELi liikmesriikide kodanikele, kes ei nõustu kodakondsuse tõttu kolmanda riigi taotletud väljaandmisega, kui sellised isikud viibivad taotluse saanud liikmesriigi territooriumil, kasutades oma vaba liikumise õigust?

2. Kas juhul, kui ELi liikmesriik, kelle kodanik on tagaotsitav isik, keeldub andmast välja väljaandmistaotluse aluseks olevate asjaolude tõttu kohtumenetluse alustamiseks vahistamismäärust, kuna juhul, kui nimetatud isik oleks peetud kinni nimetatud riigis, ei oleks teda kodakondsuse tõttu välja antud, on nimetatud liikmesriigi otsus oma kodaniku kohta taotluse saanud liikmesriigi jaoks kolmanda riigi väljaandmistaotluse korral siduv, kui kodanik viibib taotluse saanud liikmesriigi territooriumil, kasutades oma vaba liikumise õigust?

[...]

Käesoleva kohtumäärusega otsustab, määrab ja kinnitab allkirjaga: [Menetluslikud lõpuvormelid]

TÖÖDOKUMENT